

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی»

مقدمه

منطقه خلیج فارس و دریای عمان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پهنه‌های آبی جهان به لحاظ تنوع زیستی، منابع شیلاتی و به‌خصوص منابع نفتی غنی اکوسیستمی منحصر به‌فرد به‌شمار می‌رود. اهمیت این منطقه از بعد سیاسی، اقتصادی و تجاری آن را به یکی از مهم‌ترین قطب‌های استراتژیک و ژئوپلیتیک جهان تبدیل کرده است. دارا بودن منابع عظیم ذخایر انرژی نفت و گاز و تنگه هرمز که گلوگاه تأمین انرژی اروپا و بسیاری از کشورهای دیگر نظیر چین و ژاپن است، در معادلات سیاسی جدید اهمیت فزاینده‌ای به این شاه‌رگ اقتصادی بخشیده است. اما به‌رغم بهره‌مندی منطقه از منابع و ذخایر متنوع و موقعیت منحصر به‌فرد آن، که همه کشورهای ساحلی و حتی بسیاری از کشورهای دیگر را منتفع ساخته است؛ متأسفانه فعالیت‌های انسانی و بهره‌برداری پرشتاب و بی‌رویه موجب تخریب و آلودگی این اکوسیستم حساس و شکننده و حتی عدم ثبات امنیت در منطقه می‌شود.

«لایحه چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی»

آلوده شدن آب دریا به نفت و به خطر افتادن حیات آبریان و محیط‌زیست دریایی بدین سبب، از مسائلی است که عمدتاً ناشی از افزایش حجم ناوگان کشتیرانی بازرگانی و رشد سریع حمل‌ونقل مواد نفتی از راه دریا در قرن بیستم است. به‌موازات گسترش حمل‌ونقل مواد نفتی از طریق نفتکش‌ها در مناطق دریایی و بروز سوانح آلودگی نفتی بزرگ از جمله سانحه کشتی «تری‌کانین» که منجر به ریزش ۶۰,۰۰۰ تن نفت به دریا و آلوده کردن تمامی سواحل کشور انگلستان و فرانسه شد، تلاش‌های بین‌المللی برای پیشگیری و مقابله با بروز حوادث آلودگی نفتی در دریا نیز شدت گرفت و منتهی به انعقاد قراردادها و تصویب کنوانسیون‌های بین‌المللی متعددی در این زمینه شد. قانون «حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی» که با کمک و مشاوره کارشناسان خارجی تهیه و در سال ۱۳۵۴ در ایران به تصویب قانون‌گذار رسید نیز عمدتاً براساس قرارداد بین‌المللی ۱۹۵۴ راجع به آلودگی نفتی تهیه و تدوین شده است. لایحه «چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی» در واقع متن تجدیدنظر شده و اصلاحی قانون «حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی» مصوب سال ۱۳۵۴ است، که به مجلس شورای اسلامی ارائه شده است.

امروزه منطقه استراتژیک خلیج فارس و دریای عمان به منطقه‌ای برای استحصال هرچه بیشتر نفت و گاز تبدیل شده است و سیاست‌های جهانی نفت، پنهان و آشکارا، در تشویق کشورهای ذی‌نفع نقش مهمی را ایفا می‌کنند. سالیانه مقادیر زیادی آلودگی با منشأ نفتی وارد سواحل جنوبی می‌شود. با توجه به اینکه کشور ایران طولانی‌ترین و استراتژیک‌ترین سواحل را با خلیج فارس و دریای عمان دارد، بیشتر از سایر کشورهای منطقه متضرر می‌شود. از سویی رویکرد کشور ایران در چند ساله اخیر به سرمایه‌گذاری روی صنایع نفت و پتروشیمی بدون توجه به موقعیت شکننده و آسیب‌زای بسترهای انتخابی برای استقرار آنها و عدم وجود زیرساخت‌های لازم برای امحای ضایعات آن چشم‌انداز تیره‌ای را به‌ویژه برای سواحل خلیج فارس در ایران به تصویر کشیده است. این امر زمانی ابعاد نگران‌کننده‌تری می‌یابد که دستگاه‌های متولی امر به لحاظ ساختاری قدرت اجرایی نداشته باشند و قوانین مرتبط با امر کارا نباشند.

لایحه «چگونگی حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی به مواد نفتی» در تاریخ ۱۳۸۷/۱/۱۷ با هدف پیشگیری و مبارزه با آلودگی نفتی و به‌روز کردن قوانین مرتبط قبلی به مجلس شورای اسلامی ارائه گردید. مسائل و نکات قابل توجه در متن لایحه در اصل گزارش به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به اینکه تأثیر و کارایی هر قانون با ضمانت اجرایی آن از سوی دستگاه‌های متولی امر تضمین می‌شود، امید می‌رود که با توجه مسئولین امر به این امر مهم، از زیان بیشتر جلوگیری به‌عمل آید.